Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale ave.

Office of publication: 2657 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XVI. Cena lista je $6.00. Entered as second-class matter January 25, 1915, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., torek, 10. aprila (April 10), 1923.

Subscription $6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 85.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

VSI HERRINSKI RUDARJI SO OPROŠČENI!

Pomožni generalni pravdnik je zavrgel vse obtožnice glede umorov in zarote.

Marion, Ill. — Procesov proti rudarjem iz Herrina ne bo več! Državni pravdnik Duty je v soboto zavrgel vse obtožnice glede umorov in zarote, izvirajoče iz znanih izgredov med stavko 22. junija., pri katerih je bilo ubitih 23 mož. Pomožni generalni pravdnik Middlekauff je izjavil, da so bile obtožnice zavržene po dogovoru med okrajnim državnim pravdništvom in generalnim pravdnikom Brundagejem, ko je izid druge obravnave v Marionu pokazal, da je "pravica nemogoča v okraju Williamsonu." Pridržane so le obtožnice proti nekaterim rudarjem, ki so obtoženi tatvine, češ da so si med izgredi prisvojili nekatere reči, ki spadajo med kompanijsko lastnino.

Generalni pravdnik Brundage in njegov pomočnik Middlekauff sta dejala v njuni izjavi, da je škoda nadaljevati s procesi proti rudarjem, ko pa ni mogoče dobiti porotnikov, ki bi "pravično sodili". Po zakonu se morajo procesi vršiti v tistem okraju, v katerem je izvršen zločin. Obolžila sta tudi sodnika Hartwella, da je med izbiranjem porotnikov delal odloke, ki so bili obtožencem v prid.

Sodnik je odgovoril v pismeni izjavi, da ni res, da je bil pristranski in da hoče tožiteljstvo zvrniti svoj fiasko na koga drugega.

A. W. Kerr, glavni zagovornik rudarjev, je krepko odgovoril, da ni sodnik prav nič prizadet; v najmanjši stvari ni pokazal, da je pristranski. Kerr je dalje dejal, da procesa nista mogla drugače izpasti kakor sta izpadla, kajti prebivalci okraja Williamson ne bodo nikdar dovolili, da bi banda obsojenih pretepačev invadirala in terorizirala njihova mesta ter odšla nekaznovana. Najprvo so bili ubiti trije unijski rudarji in država ni nikogar obtožila radi tega trojnega umora.

Sedeminsedemdeset rudarjev je bilo obtoženih. Porotniki dveh obravnav so oprostili enajst obtožencev, drugi pa so zdaj oproščeni vsled akcije države, ki je zavrgla obtožnice. Rudarji so dobili svojo pravico. Silna kampanja trgovske zbornice v Illinoisu, ki je zahtevala "zadoščenje", je bila zastonj.

Dr. Grant opravičuje eksekucijo vikarja.

Znani rebelni župnik pravi, da je bil Bučkavič usmrčen radi izdajstva.

New York, N. Y. — Dr. Percy Stickney Grant, znani libesalni župnik tukajšnje cerkve Vnebohoda, je pridigal v nedeljo o vprašanju: Ali je vera otročja? Omenil je tudi razmere v Rusiji in dejal, da kateliški vikar Bučkavič ni bil ustreljen radi svojega verskega prepričanja, marveč kot poljski špijon, torej kot ruski izdajalec. Iz tega razloga je bila eksekucija po mnenju dr. Granta upravičena.

Rekel je tudi, da sovjeti tolerirajo vse vere, čeprav jih smatrajo za otročje.

ORGANIZACIJA I. W. W. PREPOVEDANA V KANSASU.

Topeka, Kans. — Kansaško vrhovno sodišče je odločilo, da je organizacija "Industrial Workers of the World" kriminalno-sindikalistična in nevarna privatni lastnini, vsled česar ne sme eksistirati v državi Kansas. Sodišče je potrdilo "injunction" nižjega sodišča, ki je naperjen proti omenjeni organizaciji.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo jasno. Menjajoči se lahki vetrovi. Temperatura v zadnjih 24. urah: največja 38, najnižja 23. Solnce izide ob 5:17, zaide ob 6:26.

Pregled večjih dnevnih dogodkov.

Amerika.

Obtožnica proti vsem herrinskim rudarjem je zavržena.

Zvezni zakladničar je namignil, da se morda zniža dohodninski davek.

Nova in važna zdravniška iznajdba.

Matthew Woll, podpredsednik A. F. of L., je dejal, da sodišča delajo reklamo Fosterju in komunistom.

Znani rebelni župnik dr. Grant opravičuje eksekucijo poljskega vikarja v Rusiji.

Inozemstvo.

Rumunija na robu civilne vojne. Kralj morda abdicira.

Novi izgredi v Memelu.

Liga narodov je obveščena, da se kuhata dve novi vojni na Balkanu.

Splošna stavka rudarjev in jeklarskih delavcev v vzhodni Kanadi.

V Indiji mori kuga; 8000 oseb mrtvih v enem tednu.

ZNAMENITA IN VAŽNA ZDRAVNIŠKA IZNAJDBA.

Profesor Tharaldsen je dogotovil zdravniški aparat, s katerim se da opazovati pod mikroskopom delovanje mišic na živem človeku.

NOVA NAPRAVA ZA ZATIRANJE RAKA.

Chicago, Ill. — Profesor C. E. Tharaldsen z zoološkega oddelka na univerzi Northwestern v Chicagu je dogotovil aparat, ki utegne dovesti zdravniško vedo na neskončne metode za zatiranje raka in drugih podobnih bolezni.

Aparat bo omogočil znanstvenikom izolirati živo človeško stanico iz drugega živega mišičevja ter presučavati odnošaje, ki jih je imela stanica do telesa in pa opazovati učinke, ki jih povzroči odstranitev od ostalega mišičevja.

Več kakor petdeset let se je zdravniška veda opirala na teorijo, da vpliva stanje človeškega telesa kot celota na zdravje ali bolezen mnogih stanic, ki sestavljajo človeško truplo.

Aparat, s katerim napravljajo poizkuse za ugotovitev bolezenskih klic, pa je imel omejitve. Zdravniki pravijo na primer, da ni bila rakova bolezen doslej še izolirana in vzrok mnogih drugih bolezni še ne ugotovljen.

Tharaldsenov aparat se da držati na dlani. Profesor ga razlaga takole:

Nekaj ali dosti mišičevja je treba izrezati iz človeškega telesa. V tem mišičevju so žive stanice.

Potem je pritrditi mišičevje na mikroskop mojega aparata, in sicer od spodaj pod mikroskopove leče. Mišičevje je treba deti v raztopnino, v kateri ostanejo mišice in vse stanice pri življenju.

Zadaj za mišičevjem so tanke iglice, koničaste na zgornjem koncu in pa male votle steklene cevi.

Žive celice, ali le nekaj izmed njih, je izolirati ali osamiti od ostale sestavine s pomočjo procesa, pri katerem delujejo goriomenjene koničaste iglice. Ta proces je popolnoma nov.

Votle cevke so za to, da prihajajo skozi nje kemične snovi k živim staniceam in ostalemu mišičevju. Kemične snovi prihajajo tako neposredno v protoplazmo teh stanic in učinkovanje se da opazovati s pomočjo mikroskopa.

V preteklosti so se takšna opazovanja večidel omejevala na mrtva mišičevja, ali v zadnjih petnajstih letih so znanstveniki ponovno pojskušali preračunati živo človeško protoplazmo. Ta naš mali aparat bo pri tem do kraja praktičen in uspešen.

Zeglul paša v Franciji.

Marseilles, Francija, 9. apr. — Zeglul paša, voditelj egiptovskih nacionalistov, katerega so Angleži internirali na Malti in pred nekaj dnevi izpustili, je dospel sem kaj zadnjo soboto in je bil sprejet z velikimi ovacijami. Angleški krogi so presenečeni.

AMERIKI NI TREBA NOBENEGA NADSENATA.

Washingtonska "razorožitvena" konferenca ni prinesla zaželjenih uspehov, nam zatrjuje Josephus Daniels.

SVET SI ŽELI MIRU PA NIČESAR DRUGEGA.

New York, N. Y. — Svet še vedno išče nadčloveka. In zares mu ga je treba.

Svojčas so rodovi hrepeneli in upali v pravo Utopijo. Sedanji rod pa naj veruje v bajko, češ, da je v vsaki deželi kak nadčlovek. A sedaj je prišel naš finančnik Frank Vanderlip s svojimi mislimi na dan ter nam povedal, da nam je treba nadsenata za kontroliranje svetovne politike.

Vera v nekaj višjega je, kakor se zdi, deluzija, ki je razočarala že mnoge ljudi z napakami, ki so jih naredili veliki možje. Frank Vanderlip je skoro gotovo med tistimi, ki so jih razočarale velike napake velikih mož. Zato ne veruje v nadčloveka, pač pa meni, da nam je treba skupine tistih velikih ljudi, ki naj bi tvorili ali sestavljali nadsenat.

Dolgo iskanje nadčloveka se je izjalovilo. Tako misli menda vsaj Vanderlip. Pred petimi leti je mislila Francija, da je našla nadčloveka v Clemenceauju. Nekaj ljudi je nekaj časa smatralo Herberta Hooverja za nadčloveka. Anglija je mislila, da je njegovo ime Lloyd George. In svet je že imel Woodrowa Wilsona za nekaj takega. Ta je imel jako vzvišene ideje in plemenit namen, da bi napravil s pomočjo tajne diplomacije pravičen svetovni mir. Ali čudežev ni mogel delati v Parizu — kjer je bilo ozračje prežeto z duhom narodne pohlepnosti. Tako je Clemenceau prenehal biti nadčlovek. Wilsonu je sledil človek, ki mu je več do moralnih razmer kakor pa za idealizem. Lloyd George se je še držal dokaj časa, ali tudi on je omagal pod bremenom, ki ga človeku nalaga ime 'nadčlovek,' in Angleži so si izbrali nezanimivega in neznamenitega Bonar Lawa za poglavarja. In tako nimamo sedaj nobenega več nadčloveka. Vsi tisti, ki bi imeli biti nekaj takega, so šli v zasluženi pokoj. In koliko časa bo Francija, ali Amerika, ali Britanija dajala prednost povprečnemu človeku pred genijem?

Ker je g. Vanderlip obupal nad nadčlovekom, se je sedaj zaveroval v nadsenat, ki naj izpolni, česar ni bil v stanu storiti posameznik. Udejstvi naj, kar se je izjalovilo washingtonski razorožitveni konferenci.

Po njegovem mnenju je vnanja politika v rokah dveh mož, in sicer v rokah zveznega predsednika in državnega tajnika. Prvi je bil izvoljen na podlagi krajevnih problemov, a drugi pa imenovan in nastavljen iz istega vzroka.

Predsednika in tajnika smatra g. Vanderlip za amaterja v vnanji diplomaciji in ne vidi nobene rešitve, če gre sedanja politika po svoji stari poti.

Zato naj bi si ameriški narod izbral kakih petindvajset mož, ki bi naj sestavljali nekakšen "nadsenat", in vnanja politika našega naroda bi naj bila v rokah te petindvajsetorice. Seveda pa bi bilo treba izpremeniti poprej našo ustavo v tistem smislu.

Možak meni, da ne moremo več osamljeni voditi vnanje politike. Treba je stopiti v tesno dotiko z vnanjim svetom. V vnanjih političnih smernicah smo že itak. Vmešali smo se vanje med vojno. Kot mogočen narod bi lahko izvajali mogočen vpliv v moralnem smislu. Priklopiti bi se morali ligi narodov. Bolj nam škoduje, če smo izven nje, kakor pa če bi bili v nji. Evropa potrebuje Ameriko v svojih svetih. Ona potrebuje našo moralno pomoč, in to je najlaže nuditi potom lige narodov. Tako trdi g. Vanderlip.

Gotovo je to, da nam je treba z vsemi močmi delovati na ugotovitev svetovnega miru. Tudi to je res, da bi Združene države kot članice lige narodov blagodejno vplivale na razrešitev raznih strašno zapletenih in nesrečnih problemov. Ruhrsko vprašanje je že en tak problem. Ali nikakor pa ni verjeti v kak "nadsenat". Kajti po našem mnenju je že sedanji senat narodu edinole v breme, in marsikaj bi bilo bolje sklenjeno in mnogo več narejenega, če bi ga ne bilo.

Liga narodov je nekakšna ustanova le po imenu. V njej imajo glavno besedo tisti narodi, ki vodijo razen ruske vso ostalo evropsko politiko. Če bi bile Združene države v ligi narodov, bi skoro gotovo morale že poseči v evropske homatije ter netiti tamkaj sovraštvo med raznimi narodi.

Združene države pa bodo brez vsakršnega "nadsenata" lahko vodile najboljšo vnanjo politiko tedaj, ko ne bo naša vlada več v rokah raznih denarnih mogotcev, nego v rokah ljudi, ki jim bo predvsem blaginja našega naroda pred očmi.

STAVKAJOČI RUDARJI V PENNI MORAJO DOBITI ČARTER.

Marissa, Ill. — (Feder. Press.) — Krajevna rudarska unija št. 4701, ki ima svoj glavni stan v Marissi, Ill., je sprejela resolucijo, s katero zahteva, da glavni odbor United Mine Workers of America podeli čarterje stavkajočim rudarjem v okraju Fayette in vsem okrožju koksa v Pennsylvaniji. Unija poziva vse druge unije v 12. distriktu (Illinois), da naj sprejmejo enako resolucijo.

KANADSKI RUDARJI OBRNILI HRBET LEWISU.

Rudarji in jeklarski delavci v Novi Škotiji, ki so se pridružili Rdeči internacionali, v veliki stavki.

St. John, N. S., Kanada, 9. apr. — Velika industrijska revolta ugroža vzhodno Kanado. Tisočeri rudarji in jeklarski delavci pri British Empire Steel korporaciji so stopili v stavko. Delavci zahtevajo višjo mezdo in zaprto delavnico. Jeklarski delavci zahtevajo 30 odstotkov zvišanja mezde, dočim jim je družba ponudila le 12 odstotkov. Rudarji hočejo poleg višje mezde tudi nadaljevanje "checkoffa", to je da družba odračuna unijske prispevke od mezde.

Krajevne oblasti so dale družbi dvesto policajev na razpolago in mogoče bo poklicana tudi milica v službo.

Stavkarji so povabili Alexandra Howata iz Kansasa in Williama Z. Fosterja, da govorita na njihovih shodih in pri prvomajskih manifestacijah.

Rudarji Nove Škotije, ki so organizirani v 26. distriktu United Mine Workers of America, so v revolti proti mednarodni eksekutivi v Indianapolisu. John L. Lewis, predsednik rudarske unije, je zadnji teden brzojavil distriktnim odbornikom, da ne smejo stavkati brez dovoljenja mednarodne eksekutive, toda odborniki so prezrli brzojavko in odredili stavko.

Med 26. distriktom in Lewisom je ester konflikt že več mesecev, odkar je distriktna organizacija sklenila, da se pridruži Rdeči strokovni internacionali v Moskvi. Lewis je zabičal organizaciji, da mora izstopiti iz moskovske internacionale, ako ne, bo izključena iz U. M. W. of A.

Lewis je šel korak dalje in noče pripoznati novega odbora novoškotske organizacije, pač pa še vedno priznava stare odbornike, ki so bili poraženi z veliko večino. Novi odbor je pretrgal vse stike z Lewisom in obvestil predstavnika mednarodnega odbora, naj izključi organizacijo iz U. M. W. of A., ako hoče.

Premogovniki Nove Škotije so lastnina British Empire Steel korporacije, katera poseduje tudi jeklarske tovarne v St. Johnu in Sydneyu. Ko so jeklarski delavci zastavkali, so rudarji odločili za simpatiško stavko in obenem predložili družbi svoje zahteve.

Položaj je zelo kritičen. Policija je včeraj zastavila 50 piketov v bližini jeklarskih tovarn.

British Empire Steel Co. je poslala agente na Angleško za najemanje stavkokazov.

UPANJE NA ZNIŽANJE DOHODNINSKEGA DAVKA.

Mellon navaja znesek po $70,000,000, ki predstavlja narastek marčeve kolekcije, za polovično znižanje dohodninskega davka.

IZBOLJŠANJE TRGOVSKIH RAZMER SE KAŽE V LETOŠNJI KOLEKCIJI.

Washington, D. C. — Finančni tajnik Mellon je izrazil v svojem formalnem poročilu, da utegne prihodnji kongres zopet zmanjšati davek na dohodke.

Po njegovi izjavi dokazujejo marčeve kolekcije, ki znašajo $463,000,000, upravičenost njegove napovedi, da bo zmanjšanje prej dvignilo, kakor pa znižalo zvezni davek.

Dasi so bili lani v mesecu marcu davki na dohodnino višji, je znašala tedaj davčna kolekcija $70,000,000 manj kakor pa letos v istem mesecu. To okolščino smatra finančni tajnik Mellon za dokaz, da je znižanje dohodninskega davka blagodejno vplivalo na trgovino v tej deželi.

"Nobenega pravnega vzroka ni za to, da bi obdržali visoke davke, ki ne donašajo zadostnih virov," nadaljuje finančni tajnik. "In brezdvomno pobijajo visoki davki, ki so še vedno v veljavi, svoj lastni namen. Ti ustvarjajo umetne razmere, ki ovirajo trgovino in industrijo ter zmanjšujejo dohodke, ki so podvrženi obdavčenju.

"Leto za letom postajajo visoki davki čedaljemanj učinkoviti in v resnici zmanjšujejo vladne dohodke, namesto da bi jih zvišavali. Zato sem priporočil sadnjemu kongresu, naj zmanjša dohodninski davek najvišje na 25 odstotkov.

"Kongres je že storil nekaj korakov v smislu moje priporočitve, ali večji del slabih strani je še vedno v veljavi, in edini način za pravilno uravnanje je zmanjšanje dohodninskega davka na primernejšo stopnjo. Kajti le tako se izognemo raznim hibam, med katerimi je največja to, da se ljudje izkušajo otresti takih dohodkov, ki so podvrženi obdavčenju.

"Uverjen sem, da bi postava bolje delovala, če bi določala najvišjo mero 25 odstotkov ter popolnoma dobro odgovarjala svojemu namenu. Skoro gotovo bi donašala večje vsote, ker bi ne ustvarjala umetnih razmer, ki imajo slabe posledice za deželo in vladne dohodke."

"SODIŠČA DELAJO REKLAMO FOSTERJU."

Chicago, Ill. — Mathew Woll, podpredsednik Ameriške delavske federacije, je rekel v nedeljo, da ponovna obravnava proti Fosterju bo koristila le obtožencu in njegovim pristašem, ki so v gibanju za industrijski unijonizem. Woll je mnenja, da sodni procesi proti "rdečkarjem" so le brezplačna reklama za radikalne elemente.

Listi v Italiji ne smejo pisati o korupciji fašistov.

Rim, 9. apr. — "Giornale d'Italia" je pisal pred par dnevi, da so se nekateri fašistovski poglavarji okoristili s prodajanjem vojnega materijala. Vojni minister je prizadet. List je obljubil, da prinese drugi dan še večje odkritje. Prišel je drugi dan, toda list ni prinesel niti ene črkice. Mussolini mu je nedvomno ukazal molčati in — list molči.

Kuga mori ljudi v Indiji.

Simla, Indija, 9. apr. — Strašna kuga je pričela moriti ljudi v vseh provincijah Indije. V enem tednu, ki je končal s 24. marcem, je obolelo 9,000 oseb in umrlo 8000 bolnikov. Epidemija najbolj razsaja v centralnih provincah, Bombaju, Punjabu in Delhiju. V Kalkuti so bili dosej le trije smrtni slučaji.

Delavec brez delavskega časopisja je kakor vojak brez puške.

LIGA NARODOV JE OBVEŠČENA, DA SE KUHATA DVE VOJNI.

Ženeva, 9. apr. — Tajništvo lige narodov je prejelo dva apela, da naj hitro prepreči dve novi vojni, ki sta neizogibni, ako ne bo pravočasne intervencije. Ogrska je obvestila sekretarijat lige, da Rumunci konfiskujejo lastnino Ogrov na Sedmograškem in ta čin ugroža mir med Ogrsko in Rumunijo. Drugi apel je poslala Bolgarija, ki sporoča, da mora priti do vojne z Grško, ako Grki ne prenehajo s terorizíranjem Bolgarov v Zapadni Traciji. — Svet lige narodov vzame oba apela v pretres dne 16. aprila.

CIVILNA VOJNA V RUMUNIJI; KRALJ MORDA PADE.

Vojaki se nočejo odzvati pozivu za mobilizacijo; buržoazne stranke v konfliktu radi ustave.

NOVA KRIZA V MEMELU.

Paris, 9. apr. — Najnovejša poročila o situaciji na Rumunskem se glase, da se kralj Ferdinand mogoče odpove prestolu v prid republiki, ako nasprotniki najdejo sposobnega kandidata za predsedništvo.

Rumunija se je zavila v plašč cenzure, toda vesti iz Budapešte dokazujejo, da je dežela na robu revolucije in civilne vojne vsled konflikta med kraljem in buržoaznimi strankami, ki zahtevajo spremenitev ustave. Revolto vodi nacionalistična demokratska stranka. Položaj so izrabili socialisti in komunisti, ki se tudi pripravljajo na akcijo. Na meji Besarabije so se pojavile ruske rdeče čete.

Mobilizacija armade, katero je odredila kraljeva vlada, je po nekaterih poročilih ponesrečila. Rezervisti se nočejo odzvati pozivu za mobilizacijo.

Rumunsko poslaništvo v Parizu danes priznava krizo. Stranke večine so izstopile iz parlamenta, ko je kralj poveril vlado liberalcem, ki predstavljajo neznatno manjšino v zborniei.

Ameriški poslanik v Bukareštu je opozoril ameriške turiste, naj ne potujejo v Rumunijo, dokler traja sedanja kriza.

Francoska vlada je v velikih skrbeh radi homatij v Rumuniji, ki je važna članica male entente, dekle Francije. Lahko se zgodi, da pridejo na krmilo Rumunije elementi, ki so sovražni francoski imperialistični politiki in tedaj

(Dalje na 2. strani.)

Francija veha na vse strani za mir.

Polagoma prihaja priznanje, da je bila okupacija Poruhrja brez koristi.

Pariz, 9. apr. — Pariški listi poročajo, da ni več dvoma, da je bil Louis Loucheur uradni emisar Poincareja, ko je posetil London zadnji teden. Poincare tiplje na vse strani, kako se bi zmotal iz poruhrske krize. Ta teden se vrši tajna konferenca z belgijskim ministrskim predsednikom v Parizu; aranžiran je tudi sestanek s predstavniki Italije. Francija bi rada imela enotno fronto zaveznikov, ko otvori pogajanja z Nemčijo.

Clemenceauejev "Echo National" piše: "Loucheur je bil naš oficijelni sel v Londonu. Šel je tja in informiral angleško vlado, da je naša igra končana in izgubljena. Njegova misija je bila priznanje, da je Poincarejev ruhrski program fiasko."

"L'Oeuvre" pa piše: "Nazadnje izpade vse tako, kakor da ni bil Ruhr nikoli okupiran. Ampak stroški okupacije ostanejo in te plača francosko ljudstvo."

Duesseldorf, 9 apr. — Francozi so zasegli sedem drugih premogovnikov in koksovne, ki so zraven rovov. Nemški delavci v koksovnah so takoj zastrajkali.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto. $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $6.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $6.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (March 31-23) poleg vašega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ČUDNE SO METODE, KADAR PREGANJAJO DELAVCE.

Privatni bizniški interesi imajo najbolj na piki one delavce, ki se potrudijo, da organizirajo svoje prijatelje v delavski strokovni organizaciji. Ta pojav ima svoje vzroke. Privatni interesi pač razumejo, da jim tisti takoj znižujejo profit, ki delajo za organiziranje delavcev v strokovni organizaciji. Od tukaj prihaja tudi največja jeza na organizatorje in odborníke delavskih strokovnih organizacij. Privatni podjetniki spadajo namreč med tiste vrste ljudi, ki ne dajo počenega, kaj bo danes deset ali dvajset let, ampak oni se interesirajo najbolj, kaj je sedaj.

V tej svoji jezi proti delavcem, ki so delavni za delavsko strokovno organizacijo, se poslužujejo raznih metod, da se znosijo nad organizatorji in odborniki delavskih strokovnih organizacij. Taka metoda je bila zopet odkrita, ko je brzojav sporočil, da je bil Frank Keeney, predsednik distriktne rudarske organizacije U. M. W. of A. v Zapadni Virginiji, oproščen krivde umora. Keeney je bil obtožen umora zaradi stavke v okraju Loganu. Znano je, da so kompanije imele najete privatne armade pobojnikov, ki so šikanirale, napadale in ubijale rudarje. Ob neki priliki so se rudarji vprli takemu šikaniranju in napadanju. Ob tej priliki je prišlo tudi do izmenjave strelov in nekaj oseb je bilo ubitih. Dogodki so bili opisani skoraj v vseh ameriških časnikih, ki so se odigrali v Zapadni Virginiji, in so govorili, da so bili izzivači in povzročitelji teh bojev pobojniki v službi premogokopnih družb.

V splošnem se je pričakovalo, da bodo izzivači in povzročitelji krvoprelitja prijeti in kaznovani po postavah. Zgodilo se je narobe. Preganjani, aretirani in obtoženi so bili voditelji rudarjev, katerim so premogokopne družbe prepovedale se organizirati in so najele pobojnike, da se izvede njih prepoved.

Z drugimi voditelji rudarjev je prišel pred sodišče tudi Keeney. Obtožen je bil umora. Javni tožitelj se je poslužil čudne taktike, da doseže obsodbo Keeneyja. Pred sodnikom se je izrazil, da so štiri priče za državo izginile na zagoneten način. Keeneyjevi zagovorniki so pojasnili sodišču, da pridejo priče zanesljivo pred sodišče, o katerih je javni tožitelj govoril, da so izginile na čudežen način, ker so priče zagovorništva. Sodišče je bilo dalje informirano, da jih je javno tožiteljstvo prisililo, da so podali napačne izjave. Sodnik je odredil, da pridejo priče predenj. Priče so prišle, toda o pravdi se niso hotele razgovarjati z javnim tožiteljstvom. Posledica tega je bila, da je bil stavljen uradno predlog, da se obtožnica zavrže. Sodnik je pa na to oprostil Keeneyja.

Obtoženec je imel priti pred porotnike v Charles Townu. Njegovi odvetniki so zahtevali, da se obravnava preloži v drug okraj, ker sta šerif in okrajni pisar pri volji pomagati premogokopnim družbam. Obravnava je bila preložena v Berkeley Springs.

Take metode gotovo ne pospešujejo spoštovanja do postav, še manj pa vero v ljudstvu, da so pred zakonom vsi enakopravni: bogate korporacije in njih delavci. Take metode učinkujejo vprav nasprotno. Ljudje pravijo, da so bile postave sprejete, da v njih obvise siromaki, bogatini se pa izmuznejo iz njih.

Ako se dokaže, da je javni tožitelj zlorabil svojo uradno moč na ta način, da je prisilil ali skušal prisiliti priče, da izpovejo pred sodiščem po njegovi želji, tedaj ne zadostuje, da se tak javni tožitelj samo odstrani, ampak priti bi moral zaradi zlorabe uradne moči na zatožno klop in kaznovati tako strogo, da bi nobenega javnega tožitelja še kdaj skominjalo, da bi skušal pritiskati na priče. To naj velja tudi za šerifa, okrajnega pisarja, sploh vsakega javnega uradnika, ki skuša v sodnijskih zadevah izrabiti svojo uradno moč v korist ene ali druge stranke. Kadar bodo pričeli prihajati na zatožno klop javni uradniki, katerim se je dokazala zloraba njih uradne moči, tedaj ne bo izginila iz javnega življenja le korupcija, ampak med ljudstvom samim bo oživelo spoštovanje do obstoječih postav. Kadar se išče vzroke za zlo, je treba poseči do korenin. Ako se zlu posekajo korenine, ne more zlo rasti, se širiti, uspevati, se množiti in procvitati. Dokler pa korenine zla ostanejo nedotaknjene, pa ni upati, da se zlo odpravi.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Yale, Kans. — Marsikateri dopisovalec je že pisal, da nevoščljivost pri narodih je največje zlo in ovira napredku in vsak bo priznal, da je tega smradu največ med slovenskim narodom. To je celo tu v Ameriki, kjer se kaj radi ponašamo, da smo dobili izobrazbo, do katere v stari domovini ni bilo dostopa.

Če ima nekdo na strani par dolarčkov, ki se mu jih je posrečilo prihraniti, bolje rečeno pritrgati od svojih ust, so mu nekateri nevoščljivi. Pripeti se morda kje, da se nekdo peča z opojnimi pijačami. Hitro nevoščljivče napiše pismo na šerifa, čeprav je morda sam podvržen istemu grehu. Tako ni postal ovaduh vsled tega, ker je proti kršitvi postav, temveč iz nevoščljivosti. Reči moram, da med razpečevalci opojnih pijač je še največ nevoščljivosti. Če bi k enemu prišlo enkrat malo več ljudi, že mu je drugi nevoščljiv in brž je pripravljen pisati ali telefonirati na šerifa. Zatožni pa izve, kdo ga je tožil in ob prvi priliki mu bo vrnil. Končno sta zatožila drug drugega iz gole nevoščljivosti, dobiček od njunega truda so imeli šerifi in sodnije, onadva pa sta poleg plačane globe še morala čepeti v ječi. To se je godilo pred par leti in se godi še danes iz gole nevoščljivosti in niš drugega.

Dne 13. aprila se bodo po vseh tukajšnjih kmečkih šolskih distriktih (rural school districts) vršile volitve šolskih odbornikov ali blagajnikov. Slovenci v premogarskih distriktih lahko igrajo glavno vlogo, ker v večini naselbin tvorijo Slovenci večino. V nekaterih distriktih je že nekaj slovenskih odbornikov, kateri v resnici delajo v šolah nepristransko v dobrobit učencev vseh različnih narodnosti. To se v prejšnjih časih ni godilo in slovenski učenci so bili najbolj šikanirani od škotskih in drugih odbornikov ter njih učiteljev. Slovenski volilci so pa nekatere svoje odborníke že spravili z mest in nekaterim obetajo, da bodo to storili. V resnici se to vrši brez vsakega povoda in samo radi nevoščljivosti. V Yale distriktu so si izbrali za izgovor, da bi slovenskega odbornika morala preprečiti nabavo gugalnic otrokom, katere imajo že po vseh distriktih in pri vsaki šoli v Kansasu. Torej samo njih otroci bi tega ne smeli imeti. Vsemu ljudstvu ustreči je nemogoče. Nekateri so zahtevali, da se otrokom nabavi to, kar imajo po vseh drugih šolah, da se med vednim sedenjem dvakrat na dan lahko razvedrijo in malo telovadijo. V starem kraju smo tudi morali dvakrat na dan plezati po lestvah in preskakovati čez kole.

Nekaterim ni bilo prav, ker sta Slovenca njih otroke primorala hoditi v šolo. Žalostno, da se danes najdejo stariši, kateri še svojega imena ne znajo napisati in tako hočejo, da ostanejo tudi njih otroci. Izgovarjali so se, da rabijo otroke doma ter jih ne morejo pošiljati v šolo. V resnici jih doma niso prav nič rabili in njih otroci so ves dan pohajkovali po kempah ter uganjali razne lumparije, mesto da bi hodili v šolo ter se učili čitanja, pisanja in računstva.

To sta dotična slovenska odbornika sama videla ter od starišev zahtevala, da morajo otroke pošiljati v šolo. Radi tega je bil ogenj v strehi in "hajdimo na sejo, da jih spravimo dol". Nekateri so celo taki, da so se izrazili, da je pri mestu šolskega odbornika precej velika plača ter da si šolski odbor kar napiše ček, kadar se mu poljubi in ga izmenja. Nekaterim, katerih je malo, pa ni bilo prav, ker jim slovenski odbornik ni dopustil, da bi hodili v šolo kregat učiteljice radi strahovanja njih porednih otrok, nego je učiteljicam naročil, naj jim v takih slučajih pokažejo vrata in jih spodijo na plano. Otroci teh so še najbolj poredni in nagajivi v šoli, pridejo domov, pa se svojim starišem nalažejo proti učiteljici. Oni se nočejo zavedati tega, da nobena učiteljica ne bo zmerjala otroka in brez vzroka malo z lahkim jermenom iztepla prah iz sukanje. Mesto, da bi otroka zavrnili: "Kaj boš lagal, da te je učiteljica natepla brez vzroka," ali vsaj prej malo poizvedeli, koliko je resnice, pa se gredo kregat nad učiteljico. Bog se usmili čez nezavedne in nevoščljivce!

Omeniti moram še, da so bili prej v odboru večinoma Škoti in Angleži. Proti tem pa ni bilo nobene nevoščljivosti od strani Slovencev. Slovenski nezavedneži se tedaj niso upali kregati učiteljic radi njih porednih otrok, niso vedeli, kaj se pri šoli kupuje in kam gre davkoplačevalčev denar. Veliko njih se še zej ni udeleževalo. Takrat je bilo vse O. K., ko sta pa prišla Slovenca v odbore in prejela nad štiri tisoč dolarjev dolga, delala kolikor je bilo v njunih močeh za dobrobit vseh, naredila red v šoli, iztrebila pristranost napram učencem od strani učiteljic, prihranila, oz. v treh letih plačala tri tisoč dolarjev dolga, ki so ga napravili bivši angleški in škotski odborniki, ter poleg tega še kupila otrokom igrače za telesne vaje, sazidala dva vodnjaka za pitno vodo otrokom, česar prej ni bilo, kupila vodni kotel na pipo v vsaki sobi, da vsi otroci ne zajemajo nesnažne vode iz enega škafa, kar je nezdravo, sedaj pa imajo rojaki toliko proti njima. Vsega tega rojaki ne vidijo, oziroma nočejo videti. Samo stari bolezni nevoščljivosti pustijo, da ima med nje dostop.

Kako se sliši, zopet delujejo od neke strani, da bodo v odbor zopet postavili Škote. Posebno še pravijo, da bodo postavili takega, ki je vedno zavidal Slovence in sploh delavstvo, bil pohleven kompanijski sluga vedno in je še danes. V resnici pa on ni za drugega kot za prikrivanje resnice.

Rojaki, ali ne boste prišli na sejo dne 13. aprila ob dvah popoldne in preprečili izvolitev onega kompanijskega sluge. Saj veste, da je najslabši, kar jih je na Yale. Če še nočete svojega rojaka, sedanjega odbornika, izvolite rajše še onega črnca kot pa onega Škota. Še oni naj pride noter, potem bomo imeli "vzor odbor."

Letošnjo šolsko sezono zopet nekateri učenci "bumajo" po kempi in stičejo okoli železniških tirov namesto, da bi hodili v šolo. Kje ste šolski odborniki, da vsega tega ne vidite? Vaša dolžnost je, da se pobrigate za učenje in vzgojo otrok. Vemo, da eden ne more veliko opraviti, če sta druga dva zakrknjena, vendar pa ima moč, da prisili otroke v šolo.

Nekateri pravijo: Jaz ne grem na sejo, meni je vseeno, kdo je v odboru. Takšni ljudje so pomilovanja vredni. Njim je vseeno ali zmaga v glavne urade demokratska, republikanska ali delavska stranka. Kikajo pa le zmirom, da ni vse v redu kot bi moralo biti. Ali mislite, da vam bo kdo na krožniku prinesel pravičnejši sistem? — **L. Junko.**

SLIKE IZ NASELBIN.

Detroit, Mich. — Kakor je rojakom v Detroitu znano, se je dne 25. marca vršila velika koncertna zabava, katero je priredil soc. klub št. 114. Program je bil obširen in tudi zanimiv. Uverjen sem, da vsi tisti, ki ste bili navzoči na tem koncertu ter ste se udeležili programa prireditve, ste bili zadovoljni.

Veselice s tako obširnimi programi, igro, petjem, deklamacijami itd. pa dajo zelo veliko truda in dela. Torej gre največja zasluga našim diletantom in diletantinjam, ki so se trudili, da je bil program veselice dobro dovršen. Naša vrla, tu rojena gdč. Milka Tishler v ulogi Kate je igrala prav umetniško tako v njeni kretnji in mimiki. Ravnotako dobro sta izvedli svoji vlogi Mary Majsel in gdč. Amalija Knez. Priznati moramo našima vrlima fantoma, ki sta se tudi podrudila za dober potek igre ter sta bila vedno na delu. Naš dobri pristaš soc. stranke in pečlarski sotrudnik Aloiz Urbančič zasluži vse priznanje za njegov trud kakor tudi naš dijak Frank Kuhovski. Z njegovo deklamacijo "Ljubezen matere", ki je ginila slehernega do srca, je pokazal svojo zmožnost nad vlogo.

Slovencem je že prirojeno, da se vsak rad veseli, rad poje in sluša petje. Zato nam je bilo v pravo veselje, da smo na tem koncertu tudi čuli tri krasne pesmi, ki nam jih je zapel mešani pevski zbor "Svoboda". Naše zavedne rojakinje so se potrudile k vajam, da so lahko nastopile z milodonečo pesmijo. Izvrstno so pele naše sopranistke Mary Verlič, Amalija Knez in Mary Jurca in dobro so zmagovale petje tudi s svojim altom Katte Petrich, Určula Šemrov in Mary Glad. Največ je k temu pripomogel naš stari moški zbor, kateri še vedno obstaja in dela na polju kulture. Zahvalo moramo izreči našemu zmožnemu in talentiranemu pevovodji Albertu Kolbezenu.

Rojaki in rojakinje v Detroitski naselbini smo s tem spoznali, da smo tudi nekaj zmožni ter tudi lahko storimo, samo če hočemo. Uvidevamo lahko, da smo tudi narod, ki ima talente, a da imamo velike ovire za razvitev istih. Ko pride človek zvečer truden z dela domov, namesto, da bi sedel doma na toplem, mora na vaje. Vsaka malenkost je navezana s trudom. Toda za to se ne smemo ustrašiti, samo naprej moramo po začrtani poti. Rojaki, delavci, vsak izmed vas ima priliko, da se nekaj nauči in se izobražuje. Pevski zbor "Svoboda" ima svoje pevske vaje vsak četrtek v Hrvatskem domu. Dobrodošel nam je vsak, kogar veseli petje in ravnotako velja za rojakinje.

Ob prihodnji prireditvi moramo udeležencem pokazati še večji uspeh naših vaj, da bomo tako ponosni na našo slovensko naselbino v Detroitu. Vsi smo le delavci in sužnji današnjega kapitalističnega sistema in vse enako nas izkoriščajo. Zato je potrebno organiziranje. Organizirati se moramo politično v socialistični organizaciji, za izobrazbo v kulturnih društvih in da bomo gospodarsko na dobrem stališču za slučaj bolezni ali nezgode, v S. N. P. J. Danes že pet let star otrok dobro ve, da brez penija ne more nikamor, še "candyja" ne more kupiti. Ravnotako je z delavcem, če nima orožja, da se z njim brani proti največjemu nasprotniku, dolarskim demagogom, je obstanek za njega toliko hujši.

Dokler bomo delavci vsak zase in se ne bomo spojili v močni organizaciji, toliko časa ni za nas rešitve, kajti rešiti se bomo morali le sami. Če bi se delavec zavedel svoje moči, bi se zgodili večji čudeži, kakor jih pišejo dogmatične zgodbe, katere so sestavili v svoji fantaziji razni pismarji. Delavec, pristopi v naš tabor, kajti tu smo vsi enaki, vsi imamo enake pravice in iste interese. Tu se skupno borimo za svoje pravice.

Prišel bo čas, ko bodo morali delavci vzeti v svoje roke vse urade in industrijalne posle in za to se moramo pripravljati in poučevati. Zatorej pristopite v socialistično stranko, kjer imate pot do izobrazbe. Tu obstoji klub št. 114, kateri obdržava svoje redne seje vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu na Kirby Ave. Vsak delavec nam je dobrodošel. Čimveč nas bo, toliko večja bo šiba za naše izkoriščevalce.

Zatorej vsi na svidenje, med tem pa na delo za boljšo bodočnost vsega delavstva na svetu. Za številno udeležbo dne 25. marca največja zahvala občinstvu. — **Opazovalec napredka v Detroitu.**

Conemaugh, Pa. — Pred kratkem je v naselbini Parkhill umrl sinček rojaka Jakoba Kosa, star sedem let za škrlatico. Par tednov pred njim pa je umrl 12 letni sin nekega Američana za istō boleznijo. Sedaj o tej bolezni ni več slišati.

Radi dela imamo Slovenci pravi križ, kajti ako pri Cambria Steel Co. poveš pri vprašanju za delo, da si Slovenec, ti takoj pokažejo vrata. Vse to izvira iz zadnjega premogarskega štrajka, med katerim, govorijo, da so bili Slovenci najbolj aktivni. Če prideš za delom in poveš, da si Rus, se že še nekam zmuzaš, da ti dajo delo ako rečeš, da si Slovak, tedaj je že precej dobro; če pa jim rečeš, da si Poljak ali Italijan, ti gre kot po maslu.

Da bodo tu misel za unijo popolnoma uničili, si izmišljujejo vsakovrstne prismodarije. Kdo je največji pomagač unijam v tem oziru, je lahko izvedeti, kajti uradniki so zmožni vseh slovanskih jezikov. Kdo je temu krivi? Nezmožni unijski voditelji. Dokler bodo vodili krmilo sedanji voditelji unij, ni več treba računati na Johnstown, kajti tukajšnji delavci tudi niso tako kratke pameti, kakor mislijo nekateri voditelji.

Mesto Conemaugh vedno napreduje. Irci zidajo svojo drugo cerkev, ker jim je stara premala. Ta bo pa dovolj visoka, da bo prekašala še Kazimirjevo, kakor se vidi iz podstavka. Da bo naprednost še večja, je slišati, da bo primorana vsaka družina, ki je vpisana pod tisto faro, seči v žep po $100. Kaj mislite, da se "naprednost" prodaja zastonj?

Pred osmimi dnevi sem dobil pismo iz stare domovine, ki je bilo datirano še v pokojni Avstriji s pečatom od dne 30. januarja, 1917. Romalo je celih šest let. — **Poročevalec.**

Braddock, Pa. — V naši koloniji vzhodno Pittsburgha smo premogarji 1. aprila odložili krampe in lopate. Danes smo v tej pokrajini vzhodno od Pittsburgha člani U. M. W. of A. in smo na stavki organizirani v svoji uniji kot se delavcem spodobi. Borimo se proti kompanijam in mogotcem, kateri so veliki protivniki naše organizacije. Z vsemi silami nastopajo proti naši organizaciji, le napaka nekaterih delavcev je, da se ne zavejo in se do zadnjega vsi organizirajo. Biti bi morali stoodstotni v svoji organizaciji. V naši okolici East Pittsburgha, Braddocka in Wilmetinga je več naših ljudi, kateri kopljejo premog v neunijskih rudnikih. Med njimi dosti Slovencev, Hrvatov in Poljakov. Če človek premišljuje o početju teh ljudi, se mu zdi, kot da so to siromaki, ki sami sebi in svojim sotrpinom odjedajo kruh.

Še take ljudi imamo, ki pridejo iz dobro organiziranih krajev Ohija, a gredo v tukajšnje neunijske rove in stavkokazijo za premogovne družbe. Taki delavci namesto, da bi dali drugim podnk, pa so sami najbolj nevedni. Mi potrebujemo ljudi, ki bodo pridobivali ljudi za unijo, in ne takih, ki nam pridejo kopat jamo. Potrebujemo dobro organizirane rudarje, pa ne kapitalističnih agentov, špijonov in provokaterjev. Potrebujemo ljudi zdravega razuma in ne ignorantov. Rudarji po vsej Ameriki, čeprav so organizirani v U. M. W. of A., delajo za velike kupe pohlepnih podjetnikov, mi pa, ki stavkamo proti nasilnemu podjetništvu, stradamo gladu in žeje.

Če bi bili vsi organizirani v U. M. W. of A. in složni v svojih zahtevah, bi ne bilo danes treba nikomur gladovati, ne v Somerset in Fayette okrajema niti kakemu drugemu rudarju Unije. Vzrok vsemu temu zlu je v prvi vrsti iskati med prvaki naše organizacije, katerih hrbtišče se tako radó krivi.

Pozdravljam vse delavce naše kapitalističnemu sistemu. — **J. Hinkela.**

Naše družinske razmere.

Red Lodge, Mont. — Naročnik "Prosvete" sem in član SNPJ, zato naj mi bo dovoljen kotiček v listu. Zadnje čase je bila ustanovljena rubrika "Naše družinske razmere" v našem listu, kar pa protestiram in apeliram na člane SNPJ, ter naročnike "Prosvete", da istotako zahtevajo, da se tako dopisovanje ustavi. To spada bolj v koš kot pa v list. Ni potreba, da vedo rojaki širom unije, če se kje Slovenci kregajo ali "divorsajo".

Strinjam se z dopisovalcem "s črnega vrha", a tudi on omenja, da se pečlarjem prismodi polenta. Omeniti moram, da pečlarji malokdaj kuhamo polento, temveč toliko večkrat jo kuhajo zakonski, ker žene lahko pazijo na to, da se jim ne prismodi.

Pri nas smo začeli obratovati po tri do štiri dni v tednu in zaslužimo samo za borno življenje. Tudi štorklja se večkrat oglaša v našem mestu. Tako se je zadnje čase oglasila pri br. Partu, kjer je pustila krepkega sinčka, pri br. Šepec pa zalo hčerko. Častitamo!

Koncem mojega dopisa bi še prosil, da se oglasita na moj naslov: Jožef Cestnik, ki je bil tu pred letom dni in je odšel v Butte, Mont., ter Frank Melanc, ki je bil tudi tu pred letom dni, a je odšel v Wyoming. Če se ne prijavita, bom objavil, zakaj jih iščem. — **John Burkelca**, Bx 744, Mont.

CIVILNA VOJNA V RUMUNIJI; KRALJ MORDA PADE.

(Nadaljevanje s prve strani.)

bosta Jugoslavija in Čehoslovakija osamljeni.

Memel, 9. apr. — V soboto in včeraj so tu izbruhnili veliki izgredi, ki so sledili generalni stavki delavskih organizacij. Stavka je prišla, ko je litvinska uprava zavrgla zahteve delavcev, da se zniža cene živilom, vpostavi nemščina kot uradni jezik, odpravi obsedno stanje in cenzura časopisja ter prekliče odredba za izgon nemških političnih jetnikov.

Stavka je povzročila, da je Memel brez vode in elektrike. Litvinske čete so včeraj napadle delavce, ki so hoteli obdržavati poulične demonstracije; počili so streli in nekaj delavcev je bilo ranjenih.

Napetost v Memelu traja odkar so se Litvinci polastili mesta 18. januarja. Litvinci silijo nemške prebivalce, da se morajo posluževati litvinskega jezika v vseh uradnih zadevah. Litvinci so pojačili svoje čete v Memelu.

R. F. D.

New York. — (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) — Vsak naš človek, ki je kedaj živel kje na deželi v Združenih državah, zna, kaj predstavljajo te tri črke; celo v starem kraju si razbijajo glavo, kaka tajnost pravzaprav tiči za onim "R. F. D. Box" na adresah sorodnikov v Ameriki. Kratica R. F. D. (Rural Free Delivery(označuje enostavno ameriško kmečko pošto, ki daje oni posebni značaj ameriškim cestam po deželi z ono procesijo škrinj (box) ob cesti, nataknjenih na palici. Dostikrat je "baksa" pred hišo; dostikrat pa je hiša precej daleč v farmi. Poštar, ki s svojim avtomobilom nabira in oddaja pošto po oni cesti (road), se ustavlja pri vsaki škrinji, pusti tam pošto in nabira, ako je lastnik škrinjice kaj notri pustil za oddajo. Ta sistem ruralne pošte je karakterističen za Ameriko in, kar se tiče praktičnosti, ni mu para na svetu.

Lepe pa one škrinjice niso in kaj nič nè prispevajo k lepoti naših cest. Vsaka škrinjica je pobarvana, kakor se gospodarju pač ljubi, ena se nagiba na eno stran, druga na drugo, tretja stoji poševno; ta parada nedisciplinirani poštnih škrinjic je prav značajna za ameriške ceste.

Poštna uprava namerava storiti nekaj tudi v korist olepšavanju kmečkih cest s tem, da uvede nekoliko reda med temi škrinjicami, ki jih je v Ameriki čez pet miljonov. Mesto posičnih škrinjic nameravajo uvesti skupne škrinjice za celo sosedstvo s posebnimi oddelki za posameznike. Razni načrti so bili predloženi v svrho te olepšavalne kampanje. Te skupne škrinjice bi imele nekak umetniški vkus in bi se lepo podajale lepoti okoliša. Neki načrt predlaga skupino škrinjic, lepo porazrejenih ena čez drugo v cilindru, vrtečem se okolo skupne osi. Drugi načrt predlaga čedno drobno hišico, postavljeno na umetno izdelanem drogu, v kateri bi bilo prostora za tri škrinjice. Na vsak način je olepševalno prizadevanje poštne uprave jako hvalevredno.

MARČEV VIHAR SE POVRNE.

Chicago, Ill. — Vihar, ki smo ga imeli v Chicagu dne 22. marca, je šel okoli sveta in se sedaj vrača. Dne 6. aprila je bil v Sibiriji severno Japonske. S sabo je prinesel veliko snega. Sedaj je blizu alaškega obrežja. Gre po poti, po kateri navadno pride v Združene države v južni Californiji in jih zapusti v državi Georgiji. Če obdrži vihar svojo sedanjo hitrost, ga nam je pričakovati v Chicagu dne 14. aprila.

Vihar, ki je šel mimo Chicaga zadnjo soboto ter ohladil ozračje v nedeljo, je šel preko Pacifika. Divjal je dne 27. in 28. marca blizu otoka Gvam. Dne 30. marca je bil blizu Japonske. Dne 2. aprila se je pojavil južno Alaske in dne 3. aprila je stopil v Združene države pri Seattlu. Potem je šel preko Minnesote, a je na eni strani izpustil Chicago.

Isti vetrovi, ki so prinesli dež zadnjo soboto, so dali sneg v gornji okolici jezer. Viharjem vedno sledi jasna vremena in mrzel zrak.

Solnce je prijazno sijalo zadnjo nedeljo. Vihar iz Gvama in nenadna nedeljska izpremenba v vremenu je neprecenljive vrednosti za može, ki se pečajo s preučevanjem vremenskih razmer. Kajti tisti vihar je dokazal, da so vsi viharji odvisni od lune. Na zapadnem pacifiškem morju, kjer je imel ta vihar svoj početek, sta bili dve zračni plimi teden dni poprej.

Viharji imajo svoj postanek takole: Luna dvigne zračne plime kakor morske, ali namesto da je med njimi po dva dni presledka, se vrše v razdobju dveh mesecev. Te plime slede v kompliciranih potih okoli sveta. Dostikrat gredo njih poti križkraž. Navadno je šest valov na zemlji hkrati.

Na zapadnem Atlantiku, indijskem in pacifičnem morju tako nekateri teh valov gredo paralelno ali vzporedno, namesto da bi se križali. To naredi velik pritisk v zraku, in ta pritisk udari na ozračje naokoli, kakor udarja švenkelj na zvon. Namesto zvoka se naredi silen viharni val, ki gre potem svojo pot z lastno hitrostjo ter obkroži svet večkrat, preden se umiri.

Ta val naredi na svoji poti mnogo vetrov, kar povzroči silne vetrovne vrtince in boje. Pozneje se ublaži ter izgubi svojo silo. To tudi pokazuje, zakaj kaže barometer ali tlakomer izpremembo zračnega pritiska dvanajst do štirinajst ur pred viharjem.

Mimorgede.

V pretečenem mesecu je mnogo evropejskih velikih listov in revij objavilo sliko ne več mlade in ne še stare ženske z metlo v roki. Pod sliko pa je bilo povedano sledeče: Princezinja Mina Petrolova, bivša dama na carskem dvoru, ki je morala bežati pred boljševiško revolucijo in je sedaj prisiljena, da si zasluži vsakdanji kruh, pometati hodnike v neki newyorški bolnišnici.

Ne vem kakšen vspeh je hotelo doseči časopisje, ki je to sliko objavilo. Zdi se mi le, da je imelo vzbuditi pri občinstvu usmiljenje nad strašno usodo blagorodne dame in sovraštvo do prokletih boljševikov, ki so povzročili s svojo revolucijo tako obupno zlo. Pa so gospodje časnikarji osmešili sebe in ponižali vso ono rusko plemenitaško gardo, ki je na ruskem dvoru zapravljala bogastvo ruskega kmeta in delavca.

Ta plemenitaška garda sestavljena iz carja, princov, grofov, baronov in dvorjanov, se je pred revolucijo prisvajala pravico vladanja. To pravico si je prisvajala v imenu svojega "božjega poslanstva" in v imenu svoje visoke kulture in inteligence. Ti ljudje so vedno trdili, da je delavstvo neizobraženo in trde še danes po svojih trobilih, ki jih imajo v vsakem narodu več nego zadosti, da proletariat ni še sposoben voditi samega sebe. Ljudstvo je to visokorodno gospodo poslušalo, se ji klanjalo, jo ubogalo in jo redilo. Pa je prišla revolucija, ki je te blagorodne voditelje narodov razpršila po svetu in so sedaj ti ljudje prisiljeni, da se prežive, vršiti službe, ki so jih vršili prej in ki jih vrše še vedno najmanj izobraženi sloji delavstva. Visoka dvorna dama princezinja Mina Petrolova je sprejela posel bolniškega pometača brškone zato, ker ni bila in ni sposobna za nobeno drugo boljše delo.

Ali ona ni sama in ni edina, ki jo je doletela taka usoda. Nam se gospa princezinja smili. Smili se nam ona in njena metla. Toda kdo je kriv ako je padla tako nizko? Saj ni pravzaprav niti padla. Usoda jo je le postavila tja kamor spada. Ako bi bila sposobna za kaj drugega, smo prepričani, da bi se bila lotila drugega dela z večjim veseljem. Ker pa ne zna drugega nego pometati se je morala zadovoljiti z metlo.

Pri tem si pa mislimo: Če so zamogli vladati na ruskem ljudje, ki so bili komaj sposobni za pometače, zakaj ne bi zamogli stari pometači postati vladarji, princi, grofi in enake reči? Ako se zamogli vladati ljudje, ki so komaj sposobni za pometače, tedaj bi dejali da je vladanje reč, ki ne zahteva od človeka niti ne velike inteligence niti ne velike kulture ali naobrazbe. S tem, da objavljajo meščanski listi civilizirane Evrope take in enake slike, smešijo le rusko aristokracijo in dokazujejo vsem kar nas je na svetu pametnih, da je imel ruski narod popolnoma prav, ako ni hotel imeti več pometačev za svoje vladarje. Tudi so bili predragi kot vladarji in kot pometači.

Evropsko časopisje bi moralo pravzaprav čestitati ruskim boljševikom, da so odpravili take neumnosti in da so naredili iz brezpotrebnih in žapravljivih dvorjanov vsaj malce koristne člane človeške družbe. Snaga je namreč bolj potrebna od vseh dvorov in pometači so torej tudi potrebni ljudje. Meščansko časopisje pa ni tako pametno. Ako bi bilo pametno, ne bi bilo več meščansko. To meščansko časopisje nadaljuje svojo staro pesem, da je delavstvo zelo neizobraženo, da se ne smé zgoditi, da bi neizobraženi vladali nad izobraženimi.

Ruski aristokratični begunci so namreč živa priča visoke izobrazbe in inteligence bivših ruskih vladnih krogov. Brez te visoke inteligence ne bi imeli niti pometačev . . . . . zna.

Adrenalin oživel mrtvo ženo v Franciji.

Pariz, 9. apr. — "Petit Journal" poroča, da je pred desetimi dnevi umrla neka žena med operacijo. Zdravniki so ji vbrizgnili adrenalin v srce in žena je oživela.

(Včeraj smo poročali, da je enako metodo oživljanja mrtvih oseb izmašel tudi dr. Dennis W. Crile v Clevelandu.

Povest "Jimmie Higgins" je zrcalo duše ameriškega proletarijata ob času velike vojne. Dobi se pri Književni matici S. N. P. J.

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Strahovlada v Macedoniji.

Poslednje vesti, ki prihajajo iz Macedonije, so vedno več strašnejše. Teror oblasti in spopadi se vedno bolj poostrujejo. Zadnje vesti pa govorijo najjasnejše, kakšen pekel je zavladal v pokrajinah ob obali Vardarja. Posledice tega so tako strahovite, da se prebivalci celih vasi selijo v gozdove! O teh dogodkih ne govori nobena protidržavni list, ampak patriotično glasilo "Vreme."

Ta list prinaša na glavnem mestu vest, kako se je cela vas Dokotarca radi straha pred kaznijo preselila v gore. Razlog tega straha je tak, da so v tej vasi komitaši ujeli eno žandarmsko patruljo. Prebivalci so radi tega stavljeni pred alternativo: ali represalije ali pa zbežati v goro, nakar so izbrali to poslednje kot manj strašno.

V Macedoniji se godi kakor vsepovsod, kjer steguje ta ali oni kapitalizem svoje grabežljive kremplje za kako pokrajino, katero bi se dalo izkoriščati. V tem slučaju imamo Vardarsko dolino in ker se zanjo kosajo srbski, bolgarski in grški kapitalisti, kdo da bo izkoriščal njene zaklade in njeno ljudstvo, mora to poslednjo trpeti vsled teh praskarij in mora celo bežati v gore in gozdove!

Zapretje Delavskega doma v Brodu na Savi. V minolem tednu je prikorakala pred Delavski dom celokupna brodska žendarmerija s policijskimi uradniki na čelu. Manevrirala je okoli njega na način, kakor da ima zavzeti kako trdnjavo. Nato se je razporedila okoli hiše in jo blokirala od vseh strani. Zatem je udrla v notranje prostore, katere je zapečatila, kakor tudi glavni vhod in proglasila, da je Delavski dom po vladnem povelju zaprt ter da ne sme nikdo noter kakor tudi da je prepovedano zbiranje okoli njega.

O vsem tem ni policija nobenega obvestila in tudi ne sporočila ali oddala odlok o zapretju doma. Niti z besedico ni omenjeno, kaki bi bili razlogi, ki so pobudili policijo k temu novemu nasilju nad brodskim proletariatom.

Marjov, vodja ruskih menjševikov je umrl.

Berlin, 9. apr. — Leon Martov, voditelj ruskih menjševikov (manjšinska socialistična stranka), je umrl te dni v Berlinu, kjer se je nahajal, odkar so boljševiki zavladali v Rusiji. Skoro vse svoje življenje je bil v pregnanstvu. Enkrat je bil zaprt skupaj z Leninom.

Ali veš, zakaj se tvoj deček tako rad potepa z drugimi dečki in uganja razne "poredneži"? Odgovor na to in mnoge uganke v obnašanju otrok najdeš v knjigi "Zakon biogenezije", katero dobiš pri Književni matici SNPJ.

Turški Pavliha.

Nasradin-hodža je vsadil na svojem vrtu mladiko. Eden njegovih prijateljev, ki je to videl, mu reče:

"Prijatelj, predno bo ta mladika zrastla in rodila, boš ti sam že črvom za hrano."

Nasradin-hodža mu odvrne:

"Mi jemo sedaj sadove onih mladik, ki so jih sadili ljudje, ki so živeli pred nami. A sadje te mladike, naj jedo oni.

•

Nekoč je hotel Nasradin-hodža preskočiti majhno luže. Zaleti se in skoči, preskočil je pa ni, temveč obležal sredi luže.

"Oh mladost, kako hitro si minula," vzdihne Nasradin-hodža in se ozre okoli sebe. Ko pa vidi, da ni nihče v bližini, hitro doda:

"A tudi v mladosti nisem znal bog vedi kako skakati."

Reakcija na Poljskem.

V Sjedlecah je bilo 9 delavcev obsojenih na 4 leta ječe radi pripadanja "Zvezi meetnega in kmetskega proletariata", to je eni legalni komunistični organizaciji, nastali pred zadnjimi državnozborskimi volitvami.

V Lodžu pa so bili obsojeni 3 delavci na skupno 4 in pol let ječe radi protidržavne propagande, izvršene potom razdajanja prvomajniških letakov za leto 1922. Vsega skupaj: 40 in pol let ječe.

Brez znanja angleškega jezika ne prideš nikamor. Spopolni si to znanje, ako ga še nimaš. Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

Zdravniki so rekli, da ni za njo nobene pomoči več.

Dobro znano zdravilo ji zopet vrne njeno zdravje.

Mr. S. M. Mello, Hartley, Ia., pravi: "Reči moram, da je Nuga-Tone, ki sem ga od Vas prejel, storil moji ženi res čudeže, kakor vseh $500.00, ki sem jih plačal raznim zdravnikom. Neki dobro poznani zdravnik je rekel, da ni za nje nobene pomoči več. Nikakih bolečin ni więc občutila, odkar je začela jemati "Nuga-Tone." Tisoči trpečih ljudi najde rešitev in veselje v tem znanem stvarjalcu živcev, krvi in zdravja. — Ako ste vsi izpod "utajenega" vremena med vsem slabim in bolnim organom. Nepreneslivi je po vsaki hudi bolezni, kakor po gripi, influenci. Poskusi sam in se prepričaj. Zdravilo zadostuje za en cel mesec stane samo $1.00. Nuga-Tone je na prodaj pri vseh dobrih lekarnarjih pod popolno garancijo, da bodete zadovoljni ali pa se vam denar povrne (glej garancijo na vsaki steklenici). National Laboratory, 1044 S. Wabash Ave., Chicago, Ill., vam pošlje zdravilo naravnost po pošti, poštnina v naprej plačana, kakor hitro prejmete $1.00. (Adv.)

POZOR ROJAKI V CHICAGU!

Naznanim slovenskim in hrvatskim družinam v Chicagu, kakor tudi drugim trgovcem, da pridem v Chicago z eno karo (železniškim vozom) krompirja. Wisconsinski krompir je poznan kot najboljši in zelo dober po okusu. Kara bo stala na Wood in Blue Island Ave., v SREDO DNE 11. APRILA in krompir bom prodajal direktno iz kare po najnižji ceni. Toraj se priporočam rojakom, da pridejo in pokupijo moj produkt. John Geschel, Draper, Wis. (Adv.)

KNJIGE

Književne Matice S. N. P. J.

Književna matica Slovenske narodne podporne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena $2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena $1.00 s poštnino vred.

Zajedalci. Spisal Ivan Molek. Povest iz doslej skritega kosa življenja slovenskih delavcev v Ameriki. Trda vezba. Cena $1.75 s poštnino vred.

Zakon biogenezije. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki tolmači mnoge naturne zakone in pokazuje, kako se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku fizično in duševno. S slikami. Trda vezba. Cena $1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite za tri dolarje. Vse štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslati denar, sprejema

Književna Matica

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 2, Box 61, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blaz Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Terčelj, Box 92, Hendersonville, Pa., John Geršek, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blaz Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawndale Av., Chicago, Ill.
VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon, Run, Pa.
John Grošelj, 14621 Pepper Ave., Cleveland, O.
ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad.
Max Mare, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad.
Mike Zugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zaitz, predsednik, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Semrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6606 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Alič, 2125 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
Jožko Oven, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Jos. Skuk, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6232 St. Clair Av., Cleveland, O.

POZOR!—Korespondenca z gl. odborniki, ki šelaje v glavnem uredu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašaje na posle gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVI: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN ZNAMKE, ki se tičeje gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljaje Frank Zaitzu, predsedniku nadzornega odbora, žigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi pa gl. porotni odsek se naj pošiljaje na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Marca 31-23) pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen, vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta $1.90 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago je za leto $6.50, pol leta $3.25.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

French Line

HITRA VOŽNJA V JUGOSLAVIJO

PARIS ..... April 26
CHICAGO ..... April 28
LAFAYETTE ..... Maja 18
ROCHAMBEAU ..... Maja 31

Izvrstne udobnosti — kabine za dva, štiri ali šest oseb, ventilatorji in tekoča voda vsaki sob. Obedovanje, prostor za kadilce, pivnica, brivnica, otroški prehodnik na krovu, slovna francoska kuhinja, vino in pivo prosto pri obedu, godba, plesišče, postrežniki govore hrvatski in srbski jezik.

To je najstarejša črta, ki prevaža Jugoslovane.

Pomagati vam vzamo potnike in prtljago do Trsta ali Sušaka, kar si želite! Informacije.

Družba ima svojega tolmača, ki govori vaš jezik. Gre z vlakom iz Havre v Jugoslavijo in pazi na potnike o priliki. Jugoslavije in pazi na potnike in prtljago.

Za pojasnila oglasite se pri vašem domačem zastopniku ali pa na družinskem uradu.

FRENCH LINE
123 North Dearborn St., Chicago, Ill.
19 State Street New York

POROČILO ADRIA MOTOR CAR KORPORACIJE.

BATAVIJA, N. Y. Na redni letni seji delničarjev Adria korporacije, sta bila izvoljena dva nova odbornika Slovenca Anton Krzich, R. F. D. 1, Cherry Valey, N. Y. in Frank Rataje, Forest City, Pa. Tako so sedaj trije SLOVENCI na odboru.

Uradniki za leto 1923 so sledeči:

Predsednik George B. Churchill, Batavia, N. Y.

Popredsednik Louis F. Vremšak, Batavia, N .Y. (Slovenec.)

Drugi podpreds. Frank W. Kehl, Buffalo, N. Y.

Tretji podpredsednik M. E. Crowe, Buffalo, N. Y.

Blagajnik: Fred C. Cleesattel, Buffalo, N. Y.

Tajnik: G. M. S. Guy, Buffalo, N. Y.

Podtajnik: Addison J. Liles, Batavia, N. Y.

Direktorji so: Anton Kržič, Slovenec, Frank Rataje, Slovene in N. K. Becker, Attica, N. Y.

Mr. Vremšak ni mogel prevzeti predsedništva vsled ogromnega organizacijskega dela zunaj tovarne in mu sploh ni mogoče opravljati predsedniški posel, dokler je na potovanju za korporacijo. Akoravno so ga sili, da naj prevzame predsedništvo, jim je pa dokazal, da je potrebno biti predsedniku vedno v veliki tovarni in uradih Korporacije, kar on ne more vršiti dokler je zunaj, je pa obljubil, da kakor hitro dovrši vse potrebno delo zunaj, sprejme zopet staro mesto predsednika pri Korporaciji. Za sedaj je bil izvoljen za podpredsednika in za ravnatelja distribucije. Finančno poročilo je, da je Adria Motor Car Corp. v zdravem finančnem položaju. Naročila za automobile prihajajo dnevno, ter se pričakuje, da se bode v kratkem času vposlilo večje število Slovencev v podjetju, na katerega smo lahko vsi ponosni. (Adv.) April 10.

IŠČE SE

sestra pokojnega John Lesar-ja, doma nekje od Ribnice. Sestra se nahaja menda nekje v državi Utah. Njen brat John Lesar je umrl dne 17. marca 1923. Za nadaljna pojasnila o njegovi smrti naj se prigiasi na naslov: Smuggler Union Mining Co., SMUGGLER, COLORADO. (Adv.)

ZA KUHANJE PIVA DOMA

imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno je najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grocerijam, sladčičarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Na krvavih poljanah.

IVAN MATIČIČ.

(Dalje.)

Če sta se priplazila pri belem dnevu do stotnijske komande ordonanca ali telefonist, vsa črna in vroča, jima je zapretil oficir z revolverjem, češ, da izdajata sovražniku položaj komande. Morali smo se plaziti po mačje in včasih nepremično obležati po pol ure.

Dnevi so bili neskončno dolgi, a mnogo lepši od dni pod Sv. Martinom. Večni molk in pričakovanje smrti je bilo neznosno. Ko je legal mrak, nisem mogel več strpeti v luknji. Razgovoriti sem se hotel, obiskati sosede, pošepetati z njimi nekaj besed. Plazil sem se od liniji. Iz vseh lukenj so strmele vame svetle oči duhov, ki so bili pa vendar še živi ljudje, v nekaj dneh že popolnoma izpremenjeni, ker niso bili vajeni takega ognja, a mnogi izmed njih prvič v liniji.

"Saj to vendar ni za žive ljudi!" mi je tožil iz svoje luknje star Goričan. "Bil sem lansko jesen v Bosni, ko so stali Srbi pred Sarajevom. Po strašnem gozdu smo blodili, brez cilja, brez poti. Naša smer je bila solnce, ki je kukalo skozi gosto in visoko smrečje. Zašli smo v temno goščavo. Nenadoma se je usul na nas svinčen dež: Srbi so bili v smrečju. Razbežali smo se na vse strani. Bil sem v Srbiji, preživel sem tam doli najhujše trpljenje, strahote najstrašnejšega umika, kar jih je doživela Avstrija, ko je bila Drina prenapolnjena mrtvecev, koje vsa Potiorkova armada, bežeča pred Srbi, obtičala v blatu in snegu. Tam doli so bili strašni dnevi, a tu je pa pravi pekel. Srbi so veliki junaki, a so ljudje in gredo nad sovražnika s puško in s pestjo."

"V Galiciji je bilo tudi tako. Rusi so te pustili v miru, če jih nisi dražil — in dobro je bilo."

"Že šest dni smo tu, a nisem še videl živega hudiča! Le granate in mine treskajo po tebi. Saj smo vendar ljudje in nismo betonske trdnjave!"

"Sedaj ni hudega, a ob ofenzivi leže po jarkih samo še krvave cunje in kosti."

Tam doli ob Soči so zalajale italijanske baterije. Planil sem v luknjo. Zvijali smo se in drgetali, kot bi nas lomila božjast . . .

Menažo so nam prinesli prav v linijo. Ko je sovražnik čul ropotanje kotlov, nam je vedno dobrodušno želel dober tek s par naboji ekrazita in emodnika. Pa nam je šlo vendarle v slast, čeprav nam je škropilo v škodelice in v kotle kamenje, železo in prst in čeprav je smrdelo vsenaokrog po gnilobi in nesnagi in čeprav smo imeli na rokah skorje različnega blata in prsti . . . Meso smo trgali z rokami, juho in kavo v pagliei popili, nalili si ruma v skodele in čutare, s slanino in kruhom se založili čez glavo. Kuharji so vse zmetali iz vreč in bežali nazaj. S slanino in kruhom smo mašili vrzeli v kritju. Marsikatera vas bi bila preskrbljena za leto dni s slanino, kar je je segnilo tedaj na Sv. Mihaelu! S kruhom bi pa lahko sezidali nazaj Sv. Martina.

Pa je telefoniral stotnik: "Fantje, k trenu so došli novi darovi. Vztrajajte še par dni! Potem pojdemo najbrže na Koroško; polk je prišel iz Galicije!"

"Darovi že verjamemo da nas čakajo pri trenu; na Koroško pa ne pojdemo in tudi polka ni iz Galicije. Predobro poznamo prazne obljube."

Ogrožal nas je tudi naš možnar, ker je bljuval prekratko. Občutili smo tedaj nepopisni učinek te strašne zveri. Tisoč razdraženih levov je rjovelo vedno niže v zraku nad nami, pogrezala se je nevidna groza, tiščala nas k tlom, dušila v prsih, jemala nam sapo, da smo se zvijali krčevito, trepetali v smrtnem pričakovanju . . . Jeknili smo božjastno mi in Italijani in težka groza je treščila ob zemljo . . . . Razparalo se je ozračje, butnilo tako silno, da je odmevalo tja daleč v Furlanijo. Stresla se je gora, podiralo se je skalovje, tulilo železo, škropilo težko kamenje daleč nazaj preko nas. — Oddahnili smo se. Treščilo je tik za italijanske okope. Pa je pribučala druga, tretja, vedno bliže, četrta je razdejala sovražne okope, peta treščila že v sprednje polje in nam rušila kritje. Sporočali smo telefonoma nazaj artiljeriji, prosili, rotili jo, naj možnar neha, naj nikar ne strelja na žive ljudi, če ne more doseči sovražnih baterij. Prišel je odgovor, da ga ne morejo več pravilno naravnati, ker je že pokvarjen, izrabljen. Izpremenil je smer. Bučalo je zdaj vse bolj na levo, a zopet v ozko medpolje, nazadje pa je vendar treščilo trikrat v lastno linijo levo od Sv. Martina in razgnalo četo nekega črnovojniškega bataljona. Nato je možnar nehal bljuvati.

In tedaj je tam sovražnik vdrl naprej v prazne in razbite jarke. Ostanki razdejane čete so zbežali v dolinice in se tam tiščali in trepetali. Prisluškoval sem telefonskem razgovoru med brigadirjem in častnikom dotičnih črnovojnikov.

"Gospod brigadir, naše stanje je nevzdržno. S svojimi ostanki sem tu v dolinici in pričakujem pomoči, da pregnemo zopet sovražnika in zasedemo svoje jarke."

"Gospod nadporočnik! Zahtevam, da zberete takoj vse svoje ljudi in da brez odlašanja zopet zasedete linijo!"

"Ni mogoče! Imam komaj še kakih štirideset mož, vse drugo je ubito, razkropljeno in porazgubljeno. Saj ni čuda."

"To me ne briga. Svoje ljudi zberite, pravim, in udarite nazaj brez odlašanja! Ali še ne poznate našega brezpogojnega ukaza? Sovražnik mora ven iz naših jarkov, mora, pravim, tudi če ugasne pri tem življenje zadnjega moža!"

"Gospod brigadir, na ta način se prvi ljudi tirati v gotovo smrt. Saj — — —"

"Brez izgovora, pravim! Saj veste, da rezerve nimamo, da vam ne moremo dati pomoči. Naprej, pravim, naprej do zadnjega moža! Sovražnik mora nazaj, mora! Ko padete vsi, tedaj se šele zavedajte, da ste izvršiti trdi ukaz domovine!"

"Toda gospod brig—"

"Izvedete ukaz takoj ali ne?! Strahopetci ste, ničvredna tolpa! Poženem vas pred vojni sod ali pa ukažem, naj namerijo na vas še par možnarskih nabojev, da se razletite vsi do zadnjega . . ."

Pretreslo me je. Čez nekaj časa je bilo čuti tam doli krik in vpitje, ki pa so takoj zadušila rjoveča žrela topov . . . Sovražnik je bil zopet pregnan . . .

Osmo noč so nas odpoklicali nazaj. Nikakor nismo mogli verjeti, da gremo res na koroško gorovje. Oj, kako so nas vse čete blagrovale, ker smo bili rešeni nesrečne Doberdobske planote! 17ti in 97ti so ostali še tam.

Pri trenu so nas obložili z novim provijantom in z darili, ki jih je bilo toliko, da nismo vedeli kam z njimi. Vsaka četa je dobila harmoniko.

V Nabrežini je puhnil vlak in na nas odpeljal sredi noči brez žvižga in brez hrupa, tih in teman.

Ob solnčnem vzhodu smo se peljali mimo Ivanjega sela. Na vrtu je stala moja mati in čakala iz dneva v dan, se li ne vrne kak sin iz trpljenja. Iztegnil sem se preko železnega droga, mahnil z roko in zaklical. In spoznala me je, zakričala, sklenila roke in se sesedla v travo . . . In vse je ječalo v meni . . .

Na ljubljanski postaji so zapeli naši, pevci tako milo, da sem videl ljudi, ki so imeli solzne oči . . . In vlak je puhal naprej po Gorenjskem.

Bilo je konec avgusta meseca 1915. leta.

V gorovju.

Rabelj je diven gorski kraj med strmimi vrhovi. Tu je bil naš polk, ki je prišel iz Galicije in se preskrboval z gorsko opremo. Vsi so nas gledali grdo in prezirljivo. Dolgonosi, grdogledi polkovnik je stopil pred nas in ukazal zadirljivo: "Ljudje morajo takoj odstraniti vse narodne trakove s kap! Ne trpim nikakih narodnih znakov pri polku. Gospod poročnik, to velja seveda tudi za vas."

"Svojega znaka ne odstranim, dokler ne odstranijo tudi Nemci svojih. Tri mesece smo požirali na Doberdobu laške granate, nikogar ni bilo, ki bi se bil zmenil za nas, povohal nas ni niti pes, ne cesar, ne hudič!"

"Predrzen ste, gospod poročnik. Odkod ste se vzeli?"

"Sem tržaški Slovenec, ki se ne boji hudiča ne Laha, ma tudi Nemcem se ne dam strahovati!"

"Le mirno!"

"Ma še njega premlatimo, če ga kdaj strela prinese k nam!" zagodrnja za poročnikovim hrbtom njegov stari služabnik.

"Molči, mrha kvatrna!"

"Kaj pravi starec?"

"Pravi, naj bi se gospodje brigali rajši za druge stvari, ne pa za naše znake." —

Le še redki so bili pri polku znanci iz prvih dni strahote. Bili so podivjani od vrha do tal, porasli, umazani, izmozgani, bledi, upadli, a nekateri rejeni, izpaseni, sirovi.

"Pozdravljen, prijatelj! Si še živ? In še vedno pri polku?" sem nagovoril starega znanca.

"Kakor vidiš, me ni vzel še hudič, čeprav me je že neštetokrat jemal."

"Kako je bilo pri polku pozneje? Kod ste hodili?"

"Ciganili smo se po vsej Galiciji, od vzhoda do zahoda se pehali, brez miru, po blatu gazili, okidani prav do vratu. Vedno tepeni, vedno razbiti, a iznova zakrpani z maršbataljoni. Od Lvova do Grodka, kjer nas je bilo branih še skoro tri tisoč, pa do Žmigroda in zopet nazaj do Premisla, okrog katerega smo brodili brez konca in kraja po tistem razgaženem blatu. Potem smo se pehali zopet nazaj čez San, čez Wisloko, čez Bialo, kjer smo sejali kupe mrličev v ledenih valovih in v snegu in vedno bežali pred Rusi in Kozaki. Pa če bi ti tepci bili vsaj toliko pametni, da bi nas bili zajeli! Kake lepe prilike so imeli, sami smo se jim nalašč nastavljali, a so ti lenuhi rajši ležali. Verjameš, da sem jih že enkrat počakal s patrolo in se z njimi prepiral, ker nas niso marali; seveda, saj bi bili neumni, da bi nas preganjali in pitali, ko so bili sami trudni in lačni. — Pa smo prišli do Novega mjasta, kjer nas je davila kolera. Fej, kako je bilo tam grdo, kako je padalo! Zavlekli smo se v Karpate, kjer smo gazili sneg do vratu, v Zborov, Bartfo, največ pa pretrpeli na vrhu Kastelika. Tam sem mislil, da bo vendar že vsega konec ,tako grdo je padalo tri dni in dve noči, ko smo zopet bežali, a nas je vendar še nekaj ostalo za seme, še kakih tristo mož, a še te so hoteli razdeliti med druge polke. Pa so nas zamašili z maršbataljoni. — Vse sem že prokel, vso Galicijo, Karpate in vsako vas, skozi katero smo bežali, vsako noč, kadar nismo spali, vsak dan, ko smo stradali, vsako uro, ko smo bili tepeni in bičani. Ves svet sem proklel, a ni še bilo konca preganjanja. Kaj so nam bili mar Rusi, kaj Kozaki! Brigali smo se le, kdaj se bomo napasli, naspali, kdaj bomo dobili od doma kako pošto ali paket. A vse so nam požrli drugi. Če nam niso požrli paketov na železnici, so nam jih pa prav gotovo pri trenu, a do nas je prišla le še kaka plesniva skorja. Bilo jih je na kupe, pa jih je prebiral, kdor jih je mogel; pa vsakdo je pograbil bolj težkega, ga izpraznil in rekel, da ni imel naslova. Pod Kastelim smo dobili darove, zaboje, polne samih ženskih hlač. Fej, pa tako življenje! — Nenadoma so se Rusi umeknili in bežali nazaj. Debelo smo gledali, kaj to pomeni. Pozneje smo zvedeli, da so tam pri Gorlicah prodrli Nemci. Šli smo za Rusi preko vseh Karpatov, čez Kolomejo, prav do Dnjestra. Tam smo se zakopali. Rusi so nas pustili na miru, mi pa nje — in dobro je bilo. Šli smo po vasch in pobrali, česar niso že pobrali Rusi. Lazili smo okrog Židov in kradli, kar nam je prišlo pod roko, goljufali jih, zapeljali njih hčere. Fej, kako so se mi pristudile te umazane vlačuge! Pa, Rusinke, Poljakinje, vse so bile enake."

Stisnil je v ustih razžvečeni čik in debelo pljunil, da se mu je pocedilo po zarasli bradi.

"Kako ostuden si postal! Še čikati si začel!"

"Beži, beži, mar je to kaj grdega? Časih smo bili pošteni ljudje, danes smo cigani. — Kod se je pa vlačil vaš bataljon tako dolgo?"

"Praskali smo se in se valjali."

"Kod?"

"Po Doberdobski planoti."

"Postopači!" — (Dalje prihodnjič.)

Sin kmetskega cesarja.

Josip Jurčič.

I.

Baron Jošt Turen.

Bilo je jeseni leta 1574., torej eno leto po nesrečni kmetski vojni. (Najhujša kmetska vojna na Slovenskem je bila leta 1573. Glavni vodja z vilami, motikami, in drugim orodjem oboroženim trumam je bil Ilija, ki se je dal celo oklicati za kmetskega cesarja. Večina kmetov je bila pokončana na bojišču ali drugače. Ilija sam pa je bil z železno, v ognju razbeljeno krono kronan, da je umrl od strahovitih bolečin.) Marsikdo že ni mislil na žalostne prigodke prejšnjega leta; marsikatera žena pa je še milo jokala po možu, katerega so ji obesili; nekateri otrok je pogrešal očeta, ki je storil sramotno smrt.

Solnce je stalo že črez poldne. Lahka sapica, že precej hladna, je pihala skozi odprto okno lesene ribiške koče, ki je stala pri Savi, nedaleč od Krškega.

Ribič, kakih petdeset let star mož, je sedel na nizkem stolcu in je tiščal velik črn lonec med koleni, iz katerega je hitro zajemal z leseno žlico in nosil v usta. Končavši svojo južino, jame zmerjati sina, sedemnajstletnega krepkega mladeniča, zakaj ni ravšljev in drugih mrež za ribjo lov ta čas zakrpal, kar je bil on z doma. Da bi jezico svojo malo ohladil, stopi k oknu, vedno še godrnjaje. Zdajci pa umolkne, obrne se in pravi: "Alo, fant, brž, venkaj pojdi, brž!"

"Kaj pa je?" vpraša fant, ki se mu ni nikamor mudilo, kakor očetu. Toda oče ni mogel odgovoriti, bil je že zunaj. Dasi tudi precej len, vstane sin bolj iz radovednosti, kakor iz spodobne pokorščine in gre za očetom. Zunaj se na pragu ustavi in gleda debelo.

Oče je odvezoval plav, bil je gologlav, kučma je ležala v blatu; zakaj ni smel biti pokrit pred visokim gospodom in mladim gospodičem, ki sta stala na bregu. Za njima je hlapec držal tri osedlane konje, ki so bili namenjeni na plavu prepeljati se z gospodarji vred. Gospod, že precej priletan, ima velikanski meč; mlajšemu, kakih osemnajst let staremu mladeniču, tiči za pasom okovan lahak meč, menda bolj zaradi lepšega kakor za obrambo. Tudi hlapec je oborožen.

Kakor zamaknjen ogleduje ribičev sin zdaj vihrajoče pero na mladeničevem lepem klobuku, zdaj dragoceno obleko starega viteza in njegove svetle ostroge, zdaj konje in hlapca in si morebiti misli: "Kaj, če bi jaz to ali pa to imel!"

"Kaj li ti zijaš! Ali ne greš staremu pomagat?" pravi vitez osorno, ko ugleda ribičevega sina.

Jezno in potuhnjeno pogleda ta gospoda po strani, vzame vesla in drog in kakor bi kljuboval, prav počasi stopa proti plavi, katero je bil oče odvezel. Ta hip ga tujec s kratkim bičem tako švrkne po bosih nogah, da zacvili in vrže vesla ob tla. Zaletel bi se bil v gosposkega svojega nasprotnika, da se ne bi bil oče oglasil ter mu velel, najbrž da vesla, da jih priveže. Srdito pogleda gospoda in stopi na plav.

Konji so bili vajeni tako prevažati se, zato so radi stopili s hlapcem in z gospodoma na deske in ribič odrine.

Na oni strani dobo od gospoda nekaj denarja v dar in plačilo, tujca zajašeta konja in po vprašanju: ali je pot do "Šrajbarskega turna" lepa, odjezdijo.

Ribič in sin se s plavjo vrneta.

"Oče, zakaj me je ta stari dedec gosposki udaril?" vpraša ribičev sin, ko prideta do srede.

Očetu sicer tudi ni bilo povolji, da tuj človek strahuje njegovo dete, vendar njemu tega ni smel povedati; dejal je torej:

"Zakaj ne ubogaš!"

"On mi ni še nikoli dal kruha," odgovori sin. "Povem vam, če pride nazaj, da vas ne bo doma, jaz bom sredi Save zvrnil plav, pa bo videl!"

"Za božji čas, sin! Kaj to govoriš! Kaj bi bilo potlej s teboj! Nikoli več ne bil zdrav."

"On bi me ne ujel ne! Jaz bi splaval in utekel v hribe k Ilijevemu sinu in k tistim, ki se skrivajo. Nihče me ne najde, za takova pota vem."

Ribič prebledi. Kateri oče se ne boji za sina?

"Fant! Za Boga svetega, tega več ne jemlji v misel. Pomisli, ako bi kdo slišal, kaj čenčaš. Ali ne veš, da se ne sme govoriti o Kosomanu in Iliju! Bog te varuj in Mati božja! Kaj bi jaz revež na starost počel, ko bi te kdo slišal, da to govoriš in bi se ti pripetilo kaj hudega!"

2.

Kosoman, sin kmetskega cesarja.

Komaj dobro uro pozneje naglo prikorači k ribičevi koči mlad — kakih osemindvajset ali trideset let star — mož. Postave je srednje, prej mahne kakor velike, vendar nenavadno širok črez plečа in prsi. Ves zastaven život priča, da je velike telesne moči! Obraz njegov bi bil lep, da ga niso kazile prežive, nekako prebstro bliskajoče se oči, če že iznemar puščamo gosto razrastlo, rjavo nerazčesano brado.

Nekako hlastno, kakor bi se mu zelo mudilo, pokliče ribiča, potem pa takoj sede v čolnič. Malo se mu odgrne plašč, v katerem je zavit in videti je obleka sicer kmeteka, vendar od boljšega blaga, dasi zdaj pomazana. Čemur bi se pa še najprej čudili, to je opisani meč, katerega nekako s plaščem prikriva.

"Le hitro na ono stran, boter!" kliče ribiča.

Ta sede in začne veslati.

V sredo priveslavši ribič upre oči vanj in kakor bi pozabil vsega, mirno drži veslo v roki.

"Prijatelj! Sava naju bo vzela, veslajte," pravi tuji potnik.

"Kosoman!" pravi ribič.

Mlademu možu zlezejo obrvi vkup in roka mu seže k mečevemu ročaju.

"Kaj je! Ali Kosomana nečeš voziti? Res, Ilijev sin sem ali pa Kosoman, kakor me hočeš imenovati. Veslaj! A to ti povem, če boš zinil živi duši, da si me videl in poznal, ne boš več tod veslaril."

"Kaj še! Bog ve, da ti rajši pomagam, kakor škodujem. Ti in oče tvoj sta nam hotela dobro narediti. Pa Bog ni hotel, kaj hočemo! Ne boj se, ne poznam takšnega, da bi te izdal, kar je kmetskih ljudi. Samo grajskih hlapcev se boj. Saj veš, da vedno sledе za teboj."

"Zdaj bom pa jaz za njimi. A ne za hlapci, za gospodarji! Koliko je še tega, kar se je baron Jošt Turen tukaj prepeljal? Ali veš, kam se je obrnil? Koliko jih ima s seboj?"

"Zdi se mi, da je šel v Šrajbarski turen k svojim sorodnikom. Jaz ga še dobro poznal nisem. Sin je ž njim in eden hlapec. Varuj se ga. Saj veš, da je on največji sovražnik bil vojski tvojega očeta in tvoji."

"Gorje mu bodi!" godrnja Kosoman.

"Pravijo, da je ta baron Turen obsodil tvojega očeta v Zagrebu na tako strašno smrt."

"Ha! Ali si tudi ti to slišal?" zavpije Kosoman in skoči pokonci.

"Varuj, da čolna ne preobrneš in v vodo ne padeš," pravi ribič.

Kosoman zopet sede, pokrije obraz z rokami in nasloni glavo na kolena.

"Alo, pri kraju sva!" pravi ribič.

Kosoman mu ponuja plačo, toda starec zmaje z glavo in pravi: Ne, Ilijev sin nima takega denarja, da bi ga jaz vzel. Bog te varuj, ker se nečeš sam. Moli, da ne boš kaj napačnega storil. Jaz bom tudi molil za te. Sicer pa me pokliči, kadar se hočeš prepeljati. Opolnoči vstanem zate."

Solza se je zasvetila starcu v očesu.

Kosoman mu poda roko in se nasmehlja.

"Ti si poštena duša, Bog daj, da bi se videla še kdaj.

"Še kdaj? Povedi mi, kam si prav namenjen. Glej, jaz sem star, morebiti ti bom svetoval, da bo prav."

Kosoman pogleda v tla, kakor bi premišljeval, ali bi povedal ali ne. Skoraj vpraša ribiča: "Stari, kaj bi storil tvoj sin, ki je še mlad, da bi te jaz vpričo njega udaril za uho? Ali bi to pustil kar tako?"

"Jaz mislim, da ne, srdoritec je pravi. Precej v te skoči," odgovori ribič z zadovoljnim smehljajem.

"No, vidiš, takšen sem tudi jaz."

Rekši odide Kosoman z naglim korakom po poti, koder so jo prej krenili trije jezdeci. Ribič gleda za njim in premišlja tako dolgo, da izgine za drevjem.

"Škoda za njegovega očeta, škoda zanj! Nikamor ne sme med ljudi; kakor lisica se mora po skalah potikati in iskati skrivališč, dokler ga ne zadene smrt. Da bi le zdaj česa nespametnega ne naredil! Hvala Bogu, da je že dobro dolgo, kar so oni trije odšli. Konj menda ne bo došel, ni klek. Ker je ves z uma in tega barona neznano črti — Bog mu grehe odpusti in nakloni pokoro — bi se lotil vseh treh."

V tem, ko je ribič tako premišljal, je bil pospešil Kosoman stopinje in kakor človek, kateremu je mnogo na tem, da koga doide, bolj tekel, kakor navadno hitro svojega v plašč in kapo pomaknil tik do oči, dasi tudi ni bilo mrzlo in nikogar blizu poti, ki bi se mu bile bati, da bi ga spoznal. Ob straneh poti so rastli stoletni hrasti porumenelo listje je sapa metala potniku pred noge, kakor bi ga hotela ustavljati v naglem dirjanju.

Kake pol ure potem pride iz gozda. Razgled črez polje se mu precej daleč odpre. Vedel in videl je, kod se vije pot in kje zopet izginja v hosti. Jezdecev, katere je menda hotel doiti, ni bilo videti nikjer.

Utrujen sede na velik kamen.

"Našel te bom vendar!" pravi zamolklo in zamišljen obsedi.

3.

Pomagač.

Ne daleč od Krškega stoji grad, ki ga kmetje od nekdaj imenujejo "Šrajbarski turen". Ne spada le-sem, da bi preiskavali, zakaj se ravno tako imenuje. Sloveči stari zgodovinopisec Valvasor piše, da je bil morebiti kakšen "šribar" kdaj lastnik tega grada in da se je po njem prijelo ime. Dasi boljše razlage ne vemo, tudi te ne potrdimo. A saj to v naši povesti ni posebno važno.

Grad stoji na hribu. Proti Krškemu se razprostira planjava, na drugih straneh pa ga je objemal tačas, bolj še kakor današnje dni, velik gozd.

Šestdeset let pred našo povestjo že so bili uporni kmetje pridrli v ta grad in hudo gospodarili v njem.

Da se ne bi kaj takega več povrnilo, sezidal je bil šrajbarski graščak debelo in široko obzidje in na vsakem oglu postavil močan stolp, odkoder se je pozneje lahko branil ne samo nepokornim kmetom, ampak tudi še hujšim sovražnikom tedanje naše dežele, Turkom.

V ta grad smo videli jezditi imenitnega plemenitaša, barona Jošta Turna, premagalca in sodnika kmetskega cesarja Ilija. Bil je gospodarju v Šrajbarskem turnu nekaj v rodu in prišel ga je skoraj vsako leto po enkrat obiskat.

Jesensko solnce je poslednje žarke upiralo v goste vrhove velikanskega bukovja Šrajbarskega turna v grajskem gozdu, kjer sta dva kmeta ravno sekire po tleh pometala in drug za drugim sedla na deblo, ravno okleščeno, nekoliko, da bi se počila od dnevnega dela, nekoliko, da bi se prav miru kako pomenila.

"Zdaj menda ne bo gozdarja več klek prinesel, le sediva. Kruha sva si že zaslužila, če je volja božja," pravi starejši.

"Saj gospod ni vse leto in dan toliko storil, kakor midva danes," odgovori mlajši.

"Kaj hočemo, ker je tako, že mora biti."

"Jaz pa pravim, da ni, da bi moralo biti," pravi mlajši in od jeze se mu zardi obraz. "Mi smo sami krivi, da nas tako imajo, kakor bi ne imeli duše, da moramo drugim delati, prej kakor sebi, in nam iztrgajo še to iz rok, kar pridobimo s krvami žulji. Jaz sem že dostikrat premišljal: če je Bog ustvaril zajca, ustvaril ga je ravnotako zame, kakor za graščaka. Drva rasto na zemlji božji zanj ,kakor za nas, in vendar moramo mi pobirati slabe vrhove in brstimo, graščakova pa je debelina, katere si sam niti posekati neče. Mi smo neumni. Ej, Kosomana je bilo treba poslušati —." Pri tem imenu starejši kmet naglo skoči pokonci in se ozre okroginokrog ter dene prst na usta, šepetaje: "Tiho, tiho! Kaj, ako bi te kdo čul, da se meniš o Kosomanu!"

"Ti si strahopet. In ravno zato, ker je bilo lansko leto prevew takih, kakršen si ti, nista Ilija in Kosoman ničesar opravila. Da bi bili vsi poprijeli vile in sekire in z nami šli in s Kosomanom, kje bi bile zdaj graščine!"

"Boga zahvali in Mater božjo, da ne vedo, da si bil pri Kosomanu in tiho bodi. Naj bi kdo slišal, zapro te ali pa še obesijo, kakor so druge."

"Ali me boš ti izdal?"

"Oj, Bog obvaruj!"

(Dalje prihodnjič.)